

3. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: *монографія*. [С. О. Сисоєва, А. М. Алексюк, П. М. Воловик, О. І. Кульчицька, Л. Є. Сігаєва, Я. В. Цехмістер та ін.; за ред. С. О. Сисоєвої]. Київ: ВІПОЛ, 2001. 503 с.

4. Корнієнко А. В. Зміст і технології позашкільної освіти для вихованців підліткового віку: *методичні рекомендації*. Кропивницький: ТОВ «Імекс-ЛТД», 2020.

5. Модернізація організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти: *методичний посібник* / [А. Е. Бойко, В. В. Вербицький, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко; за ред. В. В. Мачуського]. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 223 с.

О.Л. Морін, м. Київ

МІСЦЕ ТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ У ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ УЧНІВ

У статті стисло розкривається доцільність використання методу проєктів як важливого елементу процесуально-практичного компоненту технології формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів. Зазначається, що під час виконання проєктів відбувається опосередковане сприяння виникненню в учнів особистих переживань, вибіркового ставлення до певної професійної діяльності, що у наслідку визначає зміни і у життєдіяльності, побудову умовної траєкторії руху у набутті певної професійної освіти.

Ключові слова: *учні, метод проєктів, технологія формування, професійно-ціннісні орієнтації.*

На етапі формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів доцільно застосовувати широкий спектр форм і методів, зокрема, метод проєктів, який в процесі створення певного матеріального чи інформаційного продукту забезпечує виконання особою різноманітних дій, формування її особистісних якостей під час виконання цих дій, сприяє формуванню професійних компетенцій [4].

Метод проєктів є важливим елементом процесуально-практичного компоненту технології формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів і може бути застосований у процесі проведення занять профорієнтаційних курсів та курсів підготовки учнів основної школи до вибору ними напряму профільного навчання у старшій школі, організації проведення класних годин профорієнтаційного спрямування тощо.

Незважаючи на те, що метод проєктів, як правило, спрямований здебільшого на самостійну діяльність учня, однак, все ж таки надає йому можливість працювати у взаємодії, у певному діалозі з однолітками, вчителями, вимагає вирішувати практичні задачі, самостійно мислити та приймати

рішення, обумовлює необхідність інтеграції знань, уміння застосовувати на практиці знання з різних предметних сфер, прогнозувати результати та можливі наслідки прийнятих рішень, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, знаходити найбільш доцільні шляхи розв'язання конкретних проблеми та ін.

Метод проєктів надає можливість продемонструвати особі більшу активність, що сприяє збагаченню мотивів і формуванню іншого ставлення до них, що свідчить про зміцнення професійно-ціннісних орієнтацій.

Будь-яка освітня діяльність, у тому числі й проєктна, має бути організаційно та дидактично забезпечена, тобто мати відповідний супровід.

При створенні проєктів варто дотримуватись низки вимог:

1. Темі проєктів вчитель пропонує відповідно до змісту занять, сприяючи розширенню і поглибленню знань учнів, отриманих під час їх проведення.

2. Для кожного проєкту має бути визначено його мету, вихідні дані (запропоновано інформаційний матеріал, зокрема, покликання на ресурси глобальної мережі тощо), визначено можливі умови та засоби вирішення завдання, критерії оцінки кінцевих результатів, з'ясовано процедуру захисту проєкту тощо.

3. Учитель має допомогти учням у виборі теми проєкту, роль і завдання кожного учасника (якщо це колективна робота), окреслити алгоритм дій, тобто надати загальні рекомендації, які можуть бути використані учасниками для організації діяльності над проєктом, обговорити напрями реалізації виконаного проєкту.

4. Захист проєктів має супроводжуватися аналізом створених за їх результатами матеріальних чи інформаційних продуктів, розглядом не тільки його змісту, але й ефективності застосованої під час його створення послідовності дій, тощо [3; 4].

Доцільно зазначити, процес виконання проєктів виступає також як специфічний психологічний фактор процесу формування професійно-ціннісних орієнтацій особистості. Дійсно, виконання учнями проєктів охоплює деякі передумови, необхідні для формування здібностей, що виявляються в

індивідуально-психологічних особливостях темпераменту, нервової системи та особливостях психічних процесів. Вони відображають можливості особистості, що представляють собою саморегулюючу систему, яка «безпосередньо обумовлена інтересами та нахилами молодшої людини, її самооцінкою та рівнем прагнень, ідеалів, цінностей, емоційних настроїв та рівня розвитку вольових якостей». Зазначені особливості особистості складають саму психічну основу, на якій буде триматися вся сукупність зовнішніх (орієнтуючих) впливів [1].

Під час виконання проєктів зовнішні чинники (соціальні умови, безпосередньо освітній процес, тощо) та внутрішні рушійні сили (здібності, професійні уподобання, вимоги до себе тощо) виступають опосередкованою спонукуючою спрямованою ставлення особистості до професії. Сукупність зовнішніх факторів і внутрішніх рушійних сил, втілюючись у мотивах, стає рушійною силою активно-позитивного ставлення особи до майбутньої професії, визначають повноту її професійно-ціннісних орієнтацій.

Наприклад, одним з таких проєктів може бути проведення захисту обраної професії. Провідною метою проєкту є мотивація учнів до самостійного здобуття знань про обрану професію, аналіз її змісту, прийняття рішення про свою придатність чи непридатність до відповідної професії.

Теми доповідей на захисті можуть бути різними, наприклад: «Моя майбутня професія», «Хочу бути менеджером», «Моє покликання бути вчителем» тощо.

При створенні проєктів варто зорієнтувати учнів на те, що:

- слід проводити захист тільки тієї професії, з якою вони пов'язують своє професійне майбутнє;
- безпосередньо під час підготовки учні мають самостійно вивчити і зорієнтуватися в особливостях відповідної професії, проаналізувати і співставити свої особисті особливості з вимогами професії до людини та зробити висновок про їх відповідність;
- у підготовці до захисту важливо використати різноманітні джерела знань про професії: спеціальну літературу та довідники, періодичні видання,

ресурси глобальної інформаційної мережі Інтернет, відео і аудіо матеріали, бесіди з фахівцями відповідних професій тощо [2].

Бажано, щоб у проєкті були розкриті наступні аспекти:

1. Значущість відповідної професії для суспільства. Перспективи її подальшого розвитку.

2. Який характер і зміст праці відповідної професії, якими знаряддями праці користуються представники професії, і які основні операції вони виконують?

3. Якими особистими якостями, рисами характеру, здібностями необхідно володіти представникам відповідної професії?

4. Які вимоги професія висуває до здоров'я людини?

5. Порівняти вимоги професії до людини зі своїми можливостями і зробити висновок про їх відповідність.

6. Визначити, чому саме ця професія найбільшою мірою підходить тобі?

7. Де саме можна опанувати обраною професією?

Учням для презентації проєкту надається 5-7 хвилин. За цей час виступаючий має охарактеризувати особливості професії і довести, що він відповідає її вимогам. Після виступу учня слово надається опоненту.

Для кожного учня призначається один опонент – супротивник у дискусії. У якості опонента можуть виступати однокласники, учні старших класів, представники професії, вчителі. Головне завдання опонента полягає в тому, щоб дати критичну оцінку виступаючому на право бути представником обраної професії і зробити висновок про доцільність вибору визначеної професії.

У своєму виступі опонент має висвітлити:

- чи розкрито зміст професії;
- наскільки обґрунтоване рішення про придатність до професії;
- дати оцінку засобам підготовки до вибору професії;
- дати поради виступаючому у підготовці до опанування обраною професією [2].

Отже, у ході дослідження проблеми формування професійно-ціннісних

орієнтацій учнів з'ясовано основні чинники, що впливають на ефективність перебігу означеного процесу, виявлено можливість посилення його дієвості, шляхом використання традиційних форм і методів, зокрема методу проєктів.

Здатність проєктної діяльності впливати на зміни професійно-ціннісних орієнтацій особистості обумовлена тим, що разом із формуванням умінь особи формується її готовність до оволодіння ними, а сама діяльність характеризується системністю, цілісністю та послідовністю. Цінність проєктної діяльності для особистості пов'язана з тим, що вона спонукає особу до самовираження, застосування набутих знань і умінь під час вирішення практичних задач, виявляти креативність тощо. У результаті практична діяльність учня під час роботи над проєктом визначається не стільки в адаптації до існуючих вимог чи зовнішніх обставин, скільки у зміні його особистих і соціальних потреб та інтересів, з мотиваційною готовністю до пошуку шляхів самостійного вирішення проблем поза будь-яким зовнішнім впливом чи контролем [4].

Крім того, під час виконання проєктів подібного спрямування відбувається опосередковане сприяння виникненню в учнів особистих переживань, вибіркового ставлення особи до певної професійної діяльності, що у наслідку визначає зміни і в життєдіяльності, побудову умовної траєкторії руху у набутті професійної освіти. В цьому контексті навіть можна визначати виникнення певної первинної професійної спрямованості особистості, наявність професійних здібностей, ставлення, інтересів, потреб, ідеалів та покликання до обраної професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Митина Л. М. Психология профессионального развития учителя. Москва: МПСИ «Флинта». 1998. 200 с.
2. Побудова кар'єри: навч.-метод. посіб. / [О. В. Мельник, О. Л. Морін, Л. А. Гуцан, І. І. Ткачук, О. М. Пархоменко, З. В. Охріменко, Т. С. Попова, М. В. Лузан; за ред. О. В. Мельника]. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 172 с.
3. Резапкина Г. В. Психологическое сопровождение выбора профессии в школе: учебное пособие. Санкт Петербург: ООО Изд-во «Северо-Запад», 2006. 176 с.
4. Miloradova, N. & Savina, E Problem of Professional Personality Orientation Formation of a Future Builder and Architect (2015). International scientific conference urban civil engineering and municipal facilities (SPBUCEMF-2015). 117, 252-257.